

Rico Wasescha lavura sur sasez. Projects pli gronds realisescha el cun ses collega e partenari da biro a Turitg.

FOTO C. CADRUVI

L'acila a Radons ha Wasescha bajegià enturn uschia che omadus ertavels han uss in'atgna part per far vacanzas.

Architect cun sentiment e sensibilitad per chasas veglias

Savens èsi da far in sbrajat tranter la tgira da monuments ed il client

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Passa milli architects datti a Turitg e Rico Wasescha è in dad els. El ha sa fatg in num cun renovar chasas veglias. La temprà ed il caracter d'in bajetg vegl na cuntanschan ins mai cun in bajetg nov, di l'architect che pasenta bunamain mintga fin d'emna a Savognin.** Gist uss planisescha el ina renovaziun «fitg complexa». Sch'el raschuna dals detagls survegn ins l'impressiun ch'i sa tractia d'ina chaussa nunpussai vlvla – in pau sco la quadratura dal rudè. Ils dus chasaments dal temp medieval èn bajegiads ensemen ed en ils onns tschuncanta avevan ins bajegià enturn els. Las chasas cuntengnan in'ustaria, chombras d'hotel, abitaziuns e garascha. Plinavant èn sa chasads lien anc in electricher ed ina butia da velos. «In caos», di l'architect che ha da preschentar ideas co mantegnair las chasas cun tut lur stgalas e paraisds tortas e co dumagnar en anc dapli abitaziuns.

Renovaziun dad otg milliuns?

Spinus è era che gist plirs uffizis a Turitg han in pled en chapitel sch'i va per chasas che stattan sut protecziun. Mintga uffizi sto vegnir salidà e las pretensiuns van per part diametral in ord l'auter. In uffizi giavischa or da motivs ecologics pli

paucs parcadis, l'auter pretenda dapli. Cun resguardar tuttas prescripziuns ed integrar dapli abitaziuns, «mintgina total altra», custass la renovaziun otg milliuns francs. «Quai na renda mai», di Wasescha. «Per cletg vesan er ils uffizis responsabels ch'i na va betg.»

Uss sto l'architect chattar ina soluziun pli favuravla che po cuntentar tant la protecziun da monuments sco er il possessur che less dar a fit sper l'ustaria e las butias anc set abitaziuns. Malgrà tuttas difficultads – u forsà gist pervi da lezzas – di Wasescha: «Jau fatsch gugent tals projects.» Tar chasas veglias sa fatschentian ins gia da bell'entschatta cun la materia concreta. Tar chasas novas saja l'emprim tut avert ed ins haja magari fadia dad eruir tge che saja propi il spezial vi dal nov bajetg.

Sbrajat tranter tgira da monuments e client

Betg mo cun la tgira da monuments sto l'architect contractar, mabain era cun electrichers, installaturs, lainaris, inschigners, geologs, giurists, fisichers da construcziun ed outra glieud dal fatg. Cura ch'ils plans da renovaziun èn terminads na po Wasescha betg simplamain dar sura tut a ses manader da construcziun. «Tar bajetgs vegls èsi savens anc da decider sin il plazzal co proceder.»

Sia pagina d'internet dat ina survista da tut las renovaziuns realiseschas e mussa er ina chasa nova bajegiada a Savognin. Ses project da parada è la sanaziun da 13 blocs a Wiedikon. L'emprim avevan ins gi en senn da stgarpur giu ils edifizis dals onns 1930. Ma lura ha la possessura, ina cooperativa, decidì da rugalar ils tetgs, las fatschadas e loptgas. «Era sch'ins pensa magari ch'ina chasa veglia saja be ina baracca e nagut bel rendi savens da sanar», di Wasescha. «Il scharm d'ina chasa veglia na cuntanschan ins mai pli cun ina chasa nova.»

Tar ina sanaziun en il Niederdorf saja dacurt cumpari davos ina stgaffa ina paraid cun armadira da travs. La tgira da monuments avess lubì da cuvrir la paraid cun ina platta. Ma il possessur è stà pront d'impunder blers daners per il mantegniment. «Questa paraid torta cun sias travs fa or da questa abitaziun insatge spezial. Uschiglio fissi be ina abitaziun normala», di Wasescha. En ina chasa veglia na stoppia betg tut esser perfetg. Anzi, in parchet vegl saja era bel sch'el haja rusnas e fessas. In parchet nov na verteschia dentant gnanc in sgriffelin.

Buna architettura en la citad

La fasa postmoderna era gist passada cura che Wasescha ha cumenzà a studegiar

a l'ETH. El ha gi instrucziun tar professers sco *Gion A. Caminada*, *Hans Kollhoff* u *Miroslav Sik* che han intimà ils students da puspè sa fatschentar cun furmas veglias cumprovadas ed integrar quellas en l'architettura moderna.

Ina da questas furmas che ha impressiunà il student surmiran è il «Blockrand» ch'ins ha erigi durant l'industrialisaziun en bleras citads. Er a Turitg existan tals blocs che circumdeschan ina curt interna. «Igl è in principi fitg simpel, ma el funcziunescha anc oz», di Wasescha. Ina abitaziun en in tal bloc haja dapli sulegl ch'en in bloc modern. La canera da traffic audian ins be da la vart da la via, en las stanzas encunter la curt èsi ruassai. Questa furma dad abitar promovia era contacts socials.

Stupia dal svilup actual

Cun il svilup actual na po l'architect betg sa famigliarisar. «Jau sun stupia co ch'i vegn bajegià oz a Turitg. Il pievel n'è betg cuntent cun l'architettura dad ozendi. Questas tarmentas surbajegiadas na plaschan betg a la glieud.» Cun cubus tarments empovian ins da dumagnar nà in optimum. En tals bajetgs n'hajan betg mo bogns e tualettas naginas fanestras, era grondas parts dals auters salv restan stgiras. Il standard da minergia saja savens mo la stgisa per pudair bajegiar

uschè cumpact ed anc recaltgar subvenziuns. E tge pensa l'architect da la discussiun actuala da schlucclar las reglas per bajegiar ora stallas da mises? «Jau sun encunter da bajegiar ora mintga acila», di Wasescha. «Quai fiss exact il cuntrari da quai ch'ins vuleva cuntanscher cun l'iniziativa d'abitaziuns secundaras. I dat gia memia blers letgs fraids ed ils letgs ils pli fraids èn quels en las acilas.»

Per la cuntrada na fissi betg bun sche mintga acila vegniss bajegiada or ed i avess avant mintga tegia in trampolin ed ina maissa. Sche tschertas acilas gijian en decadenza duaian ins laschar ir ellas en decadenza. «Igl è donn che las acilas na vegnan betg pli duvradas. Gliez fa mal a la glieud. Ma sch'ellas vegnissan duvradas auter na sai jau betg sch'i plaschess alura meglier.»

Curt e bun

Naschi ils: 14 da matg 1973
Creschi si a: Savognin
Stadi civil: maridà
Famiglia: dus uffants
Professiun: architect
Abitescha a: Turitg
Fin d'emna: savens a Savognin
Sport: ir cun skis, viandar, nudar

Ses project da parada – la sanaziun dals 13 blocs a Wiedikon.

Cuschina e lautga da la chasa nova en la Veia Naloz a Savognin.